DEN FØRSTE FOLKEHØJSKOLES BEGYNDELSE I HOLBÆK AMT

Ved **J. P. Jensen**, Høng.

I Anledning af Hundredaarsmindet for Højskolens første Begyndelse i vort Land vil jeg her prøve (i en mindre Artikel) at skildre, hvorledes den første Højskole i Holbæk Amt blev til. Sjællands første Højskole var Hindholm, der rejstes 1852. Bonderøret i Fyrrernes Dage viste i det hele taget en levende Interesse for Oplysningssagen. I 1846—47 drøftede »Bondevennerne« Folkehøjskolespørgsmaalet. Her var det, at den store Ordfører Asmund Gleerup foreslog at rejse et Aktieselskab med 40.000 Kr., der skulde opføre en Højskole for Bondestanden. Forslaget blev vedtaget paa Landkommunalforeningens Møde i Holbæk den 6. April 1847. Men paa Grund af Krigen næste Aar og andre Tanker om Undervisningsvæsenet, blev Gleerups store Skoletanke ikke gennemført.

Det var Gaardfæster Niels Hansen Nielsen fra Løsserup paa Tuse Næs ved Holbæk, der indledede en Forhandling om at faa en Forening oprettet, der kunde understøtte unge Karle, som ønskede at komme paa »den fortrinlige Rødding Højskole« i Sønderjylland. Saaledes blev der, inden Grundloven i 1849 udkom, stillet forskellige Forslag, og rundt om i Landet blev der rejst Højskoler.

Men det var først i Danmarks dybe Fornedrelsestid, i Augustdagene 1864, at Bønder i Løve Hered, Holbæk Amt, besluttede sig til at oprette Højskole. Flere unge i Holbæk

Amt havde inden 1864 været paa en eller anden Højskole i andre Amter. Lars Dinesen i Kulby havde været paa Grundtvigs Højskole i Københavns Amt. Th. Hasles Søn paa Løvegaard havde besøgt Rødding; flere havde været paa Hindholm, en og anden paa Kolds Højskole paa Fyn og enkelte paa Uldum Højskole i Jylland.

Det var Forstander Elisius Marius Rotwitt fra Uldum Højskole, der blev den egentlige Grundlægger af den første Højskole i Holbæk Amt. Han var Fætter til den i 1860 afdøde Konsejlspræsident Rotwitt. — E. M. Rotwitt var født 1820 i Aarhus og var uddannet til Lærer, saa han i 22 Aar kom til at lede Uldum Højskole, som han overtog 1851.

Rotwitts første Aar i Uldum blev Glanspunktet i hans Liv. Om den talte han altid med Henrykkelse og inderlig Glæde. Og mange af hans gamle Højskoleelever har Gang efter Gang bevidnet ham deres Taknemlighed for den Maade, han holdt Skole paa, og for, hvad han i det hele taget var for sine Elever. Da Rotwitt en Gang besøgte Grundtvig og fortalte om sin Højskole i Uldum, skal Grundtvig have svaret, at nu maatte der gøres noget for at faa oprettet flere saadanne Højskoler omkring i Landet. Og Rotwitt skrev sig disse Ord bag Øret. Han var Bønderne paa Horsensegnen behjælpelig med at faa en Højskole i Gang 1854, og da P. Bojsen som Lærer ved Uldum Højskole blev opfordret til i 1859 at være Forstander paa Gedved, var det Forstander Rotwitt, der igen hjalp til med at faa Sagen ordnet. Forstander P. Bojsen blev Ejer af en Højskole, der senere gik over til at blive et Seminarium, hvorfra saa mange dygtige, frisindede Lærere er gaaet ud.

Rotwitt var en saare flittig og virkelysten Mand, der gerne paatog sig den ene Bestilling efter den anden. Foruden at være Højskoleforstander var han Sogneraadsformand i 11 Aar, Forligsmægler i 18 Aar og Folketingsmand i 13 Aar. Allerede dette maatte være mere end nok at lægge paa en Mands Skulder, naar disse Krav skulde røg-

tes forsvarligt. Ikke desto mindre gav Rotwitt sig i Kast med nye Opgaver, og saaledes gik det til, at han ogsaa blev den egentlige Stifter af den første Højskole i Holbæk Amt. Herom fortæller han selv i sine mange nedskrevne Erindringer:

»I Sommeren 1864 besøgte jeg, paa en Rejse fra København, hvor jeg havde opholdt mig som Medlem af Rigsraadet, til mit Hjem, en Familie paa Slagelseegnen, der i sin Tid havde haft en Søn anbragt som Elev paa den af mig bestyrede Uldum Højskole. Og under dette Besøg i Vestsjælland kom jeg tilfældig i Berøring med et Par Mænd, der udtalte for mig, at man i længere Tid havde været betænkt paa at faa en lignende Skole oprettet enten i Høng eller i dens umiddelbare Nærhed, hvilken de mente uden Vanskelighed vilde kunde vinde Fremgang. — I det omhandlede Øjemed blev der derfor paa Foranstaltning af en af de forannævnte Mænd, nemlig Møller og Amtsraadsmedlem Dedenroth i Høng, indbudt til et Møde i Tjørnelunde en mørk Augustaften 1864, hvor jeg blev anmodet om at komme til Stede og fremlægge en Plan for den paatænkte Folkehøjskole Til Mødet havde indfundet sig Mænd fra de fleste omliggende Sogne i Løve Herred, omtrent saa mange, som Skolestuen kunde rumme. Alle syntes besjælede af varm Interesse for Sagen, og da den af mig for Skolens Grundlæggelse affattede Plan fandt almindeligt Bifald, gik man over til nærmere at drøfte, hvorledes man bedst skulde bringe den hertil fornødne Kapital tilveje. Jeg tilraadede i denne Henseende saa hurtig som muligt at lægge Haand paa Værket, og da man var af den Mening, at man maatte sørge for Opførelsen af en Bygning til Skole, foreslog jeg at begynde samme foreløbigt i et lejet Lokale, saafremt et saadant maatte være at erholde, idet jeg maatte anse det for umuligt, da man alt dengang var i Slutningen af August Maaned, at faa en saadan Skole opført inden 1. November, til hvilken Tid Skolen senest maatte begynde sin Virksomhed. Dette Forslag blev støttet af Gaardbestyrer Lars Dinesen i Kulby, der samme Aar var valgt til Medlem af Folketinget. Og da nu Dyrlæge Møller, som ogsaa var til Stede, tilbød i det nævnte Øjemed at ville udleje en større Stue paa hans Bopæl »Kristiansminde« beliggende ved Landevejen fra

Sæby til Høng, og man fandt, at denne Lejlighed kunde være passende (Dyrlæge Møller mente ogsaa, at hans Hustru ikke vilde være utilbøjelig til at modtage en Del af Eleverne som Kostgængere), saa paatog jeg mig for at faa Sagen fremmet for egen Regning at sørge for Skolens Paabegyndelse, naar man sikrede mig mindst 20 Elever. Dette Tilbud syntes med Glæde at blive modtaget, noget, der yderligere fandt sit Udtryk derved, at tvende af de tilstedeværende Mænd hver indmeldte en Søn til Optagelse paa Skolen. Men for at man imidlertid bedre kunde sættes i Stand til at skaffe det fornødne Elevtal tilveje, blev der efter mit Forslag udnævnt to Mænd som Skolens Tillidsmænd, nemlig Amtsraadsmedlem Dedenroth, Høng, og Folketingsmand Lars Dinesen, Kulby. De modtog Valget og lovede at gøre for Sagen, hvad der stod i deres Magt, og L. Dinesen udtalte endogsaa, at det vilde være ham en stor Glæde paa Møder, som han tilsigtede at afholde med sine Vælgere i Valgkredsen, at henlede deres Opmærksomhed paa det Resultat, hvortil man var kommen, samt i det hele at foretage, hvad der stod i hans Magt for den paatænkte Skole.

Paa det anførte Tilsagn og i god Tro til, at Sagen var i gode Hænder, lejede jeg straks det omtalte Lokale i Sæby og fortsatte allerede den følgende Dag min Rejse til Hjemmet i Jylland, hvor min Nærværelse var nødvendig. Her modtog jeg kort efter den Underretning fra Hr. Dedenroth, at man vel havde faaet de fleste af det bestemte Antal Elever indtegnede, men at L. Dinesen aldeles intet havde foretaget i Sagen om Skolen; de af ham paaberaabte Vælgermøder var rigtig nok af ham blevet afholdt, men uden at han paa disse havde omtalt Skolen med et eneste Ord.

Jeg fandt denne Hr. L. Dinesens udviste Fremgangsmaade, hvorved han saa ganske havde vanrøgtet det ham overdragne Hverv, saa stridende imod mit Begreb af det sømmelige, at jeg, der var kommen til at betragte mig som Part i Sagen, tog den Beslutning intet at forsømme for om muligt efter Bestemmelsen at faa Skolen paabegyndt i den nær forestaaende Vinter (1864—65).

Jeg afrejste derfor nogle Dage senere til Høng, hvor jeg af Hr. Dedenroth erfarede, at der hos ham var sket ikke saa faa Indmeldelser af Lærlinge til Skolen, men at

der derimod med Hensyn til det økonomiske intet var blevet foretaget, nemlig for Tilvejebringelsen af den fornødne Kapital til Iværksættelsen af dens Paabegyndelse. Jeg tog derfor ikke i Betragtning, da Tiden var saa langt fremrykket, for min egen Regning at lægge Haand paa Værket, traf Aftale om Betaling for Elevernes Kost og Logi, bekostede det nødvendige Skoleinventar og Undervisningsapparater samt antog en Lærer, Seminarist Kristensen fra Løve.«

Om Indbydelsen til det første Hold Elever paa Højskolen i Sæby indeholdt »M o r g e n p o s t e n« den 28. September 1864 følgende Meddelelse:

Folkehøjskole.

Paa Grund af den fjendtlige Besættelse af Jylland, der gør det umuligt til forestaaende Vinter at fortsætte Undervisningen ved den i U l d u m ved Vejle af mig i 14 Aar bestyrede og heldig bestaaende Folkehøjskole, agter jeg, efter i den Anledning at have sat mig i Forbindelse med flere agtede og for Oplysningssagens Fremme varmtfølende Mænd her paa Egnen, til førstkommende 1. November at forsøge Tillivekaldelsen af en lignende Skole paa Dyrlægeboligen »Christiansminde« i Sæby ved Slagelse.

Skolens Formaal vil blive det samme, som tilsigtes ved de fleste andre her i Landet bestaaende Folkehøjskoler, nemlig at bibringe de unge Karle, som maatte ønske sig optagne paa denne til Deltagelse i det første Undervisningskursus, der vil blive fastsat fra 1. November til paafølgende 1. Maj 1865, saadanne Kundskaber og Færdigheder, som med Hensyn til Tidens Fordringer ville komme dem tilgode i Fremtiden som Borgere i Staten, Medlemmer af Kommunen og som Mænd i de forskellige Livsstillinger, hvori de maatte indtræde, og vil som Følge heraf Undervisningen, der vil blive ledet af 2—3 Lærere, fast ansatte, blive beregnet herpaa, idet den vil blive meddelt i Modersmaalet, saavel skriftlig som mundtlig, i Historie, saavel Fædrelandets som de vigtigste Afsnit af den almindelige Historie, i Sang, Jordbeskrivelse, Regning, Naturfagene m. m.

Betalingen for Undervisning samt for Lys og Varme paa Skolen er bestemt til 2 Rigsdaler og 4 Mark pr. Maaned, og for Kost og Logi, som faaes dels paa Skolen, dels i Byen, 42 Rigsdaler for hele Halvaaret, naar Sengeklæder medbringes, i modsat Fald noget mere.

»Christiansminde« i Sæby ved Slagelse, den 21. Septbr. 1864.

E. M. R o t w i t t.

Den 2. November 1864 aabnedes den ny Højskole med 17 indmeldte Elever. Ligesom i Uldum mødte Rotwitt her med Varme for Sagen og med Haab og Kærlighed til Gerningen. Da han begyndte i Uldum 1851, havde han skrevet en Sang til Indvielsen. Den lød saaledes:

Algode Gud! vor Tanke vender
vi andagtsfulde hen til Dig!
Vi vide grant, Du ene kender,
hvad i vort Hjerte rører sig!
Vi vide jo, at al vor Færd
foruden Dig er intet værd.

Du saa til os, algode Fader,
da Lampen brændte, døsig, mat.
Ved Aandens Kraft, du fluks fremmaner
den lyse Dag af mørke Nat;
ti smukt i Læ af Kirken saa
man Børneskoler at fremstaa.

Men skal de Planter dèr mon trives,
ret bære Frugt i kommende Tid,
da maa de plejes, maa de fredes;
derfor vi bringe Herre hid
de Unge, gid at her de maa
fremad i Dyd og Kundskab gaa.

En anden af Rottwitts Sange til et Aabningsmøde lød saaledes:

Send, o Fader, af Din Naade
ned til os Din høje Fred,
hør os, naar vi her anraaber:
Af Din store Miskundhed
se ned til vor unge Slægt,
tag den i Din Varetægt!
Og lad denne Skole være
dem til Gavn og os til Ære.

Om Rotwitt som Højskolemand har en af hans Elever meddelt følgende:

»Rotwitts Tale gjorde et dybt Indtryk paa mig, og jeg priste mig lykkelig ved at være kommen paa hans Højskole. Hvor forskellig var ikke den Undervisning, der bødes her, fra den jeg havde modtaget i Børneskolen. I de 7 a 8 Aar jeg gik i Børneskolen, blev der aldrig fortalt

os noget af Bibelhistorien eller Fædrelandets Historie. Hele Undervisningen bestod i Lektielæsning, der var saa død og aandløs som vel mulig. Nu var jeg paa Højskolen kommen ind under ildfulde og hjertevarme Ord. Ja, naar Rotwitt fortalte os Historie, saa var der Glød i hans Ord.

Den 28. Januar toges B y g g e s a g e n op ved et Møde paa Højskolen i Sæby, hvor der nedsattes et Udvalg, som kort efter udsendte følgende trykte Indbydelse:

Undertegnede, der ved et Møde, afholdt den 27. f. M. paa den foreløbig paabegyndte Højskole i Sæby, blev valgt til at sammentræde i en Komité for at forsøge en fremtidig Grundlæggelse af bemeldte Skole her paa Egnen, har nu for saa vidt udført det os overdragne Hverv, at vi have sikret os Købet af en Jordlod i Høng By, Finderup Sogn, paa 20 Td. Land til derpaa at opføre de til samme nødvendige Bygninger og antage vi, at de medgaaende Omkostninger i det hele vil komme til at udgøre 9000 Rigsdaler.

Bemeldte Kapital agtes efter Bestemmelse paa det ovennævnte Møde tilvejebragt ved Aktier paa 25 Rigsdaler Stykket, for hvilke vi ville udstede Aktiebreve med Pant i Ejendommen, og tillade vi os derfor herved at indbyde nærmest d'Hrr. Medlemmer af Landbostanden, som erkende Nødvendigheden af, at der ogsaa her paa Egnen tilbydes de unge Mennesker, især Bondestanden, en lettere Adgang til at erhverve dem en med Hensyn til Tidens Fordring bedre Oplysning i fri og folkelig Retning end hidtil har været Tilfælde.

Saa snart et saa tilstrækkeligt Antal Aktier er tegnet, som maatte antages nødvendig til den anførte Plans Udførelse, vil Generalforsamling af samtlige Andelshavere blive sammenkaldt, paa hvilken da alle nødvendige Forholdsregler, sigtende til dens videre Fremme, vil blive tegnet.

Høng ved Slagelse, den 2. Februar 1866.

E. M. Rotwitt.	**Hans Hansen.**	**Dedenroth.**
Bestyrer af Uldum- og Sæby Folkehøjsk.	Gaardejer i Høng. Fmd. for Sogneforstanderskabet.	Gaardejer i Høng. Amtsraadsmedlem.
Lars Jensen.		**Henrik Fischer.**
Gmd. i Finderup.		Gmd. i Løve.

Højskolen kom altsaa i Gang fra November 1864 som den første i Holbæk Amt. Dens Stilling var som en Ind-

sidders. Men den laa smukt. Fra »Kristiansminde« havde man mod Nord en herlig Udsigt til den smukke Tissø og til Skovene omkring Herregaardene: Sæbygaard, Selchausdal, Frihedslund og Nørager. I Forgrunden laa Byen Sæby med Esbern Snares gamle Kirke.

Den følgende Vinter, 1865—66, begyndte Højskolen sit 2. Undervisningsaar med 21 Elever. Undervisningen ophørte 1. April, naar undtages 6 Elever, som blev til 1. Maj. »I Vinterens Løb var«, siger Rotwitt i sine Erindringer, »der jævnlig bleven afholdt godt besøgte Folkemøder paa Højskolen. Men flere af Egnens mest formaaende Mænd af Bondestanden, hvoriblandt ogsaa Møller Dedenroth i Høng, havde indgaaet Overenskomst med mig om at flytte Skolen til Høng i 1866, saafremt det maatte lykkes at faa den til Opførelse af en Skolebygning nødvendige Kapital tilvejebragt ved Aktietegning. At denne Plan alt var bleven lagt efter det første Skolehalvaar, vil følgende Bekendtgørelse, indrykke i »Sorø Amtstidende«, godtgøre:

Folkehøjskolen.

Da det ikke som paatænkt efter Overenskomst med Hr. Skolebestyrer, Folketingsmand Rotwitt af Uldum er lykkedes os at gøre Opkøb af en passende Ejendom til Fortsættelsen af den Folkehøjskole, som af ham sidste Vinter blev paabegyndt paa »Kristiansminde i Sæby ved Slagelse, saa har vi foreløbig for forestaaende Vinterhalvaar (1865—66) formaaet ham til atter at overtage Ledelsen af samme paa samme Sted, og tillader vi os som Følge heraf at anmode de unge Mennesker, som maatte ønske sig optaget som Lærlinge paa denne, om snart at gøre Anmeldelse derom, enten paa Skolen eller hos en af undertegnede. Undervisningen vil blive ledet af 2 Lærere og tage sin Begyndelse førstkommende 6. Novbr.

Lars Jensen, Finderup. **F. Dedenroth**, Høng.

Carl Dedenroth, Juelsborg. **Hans Hansen**, Høng.

(I August 1865.)

Paa et nogen Tid efter i Høng Kro afholdt Møde af de indtegnede Aktionærer blev til Skolens Bestyrelse valgt foruden de 5 ovennævnte Mænd endvidere Jakob

Knudsen i Torpe og Søren Kristensen i Hallenslev. Man gik da bort fra Købet af de omtalte 20 Tdr. Land, dels fordi denne Ejendom ikke var saa godt beliggende for Højskolen, og dels fordi Aktietegningen ikke var gaaet saa hurtigt, som det var ventet. I Stedet for blev der hos Gaardejer Lars Jensen i Høng indkøbt 3 Skp. Land til Bebyggelse og Have for Højskolen. Dette Jordstykke laa umiddelbart op til Lars Jensens Gaard. Omkostningerne ved Jordkøbet og Bygningernes Opførelse m. m. var beregnet til 5000 Rigsdaler. Heraf var omtrent Halvdelen tegnet i Aktier, den øvrige Halvdel havde man Løfte om at erhverve som Laan i »Den sjællandske Bondestands Sparekasse«. Opførelsen af Skolebygningerne blev fremmet saa stærkt, saaledes at Skolen her kunde tage sin Begyndelse den 5. Nov. 1866.

Og samme Dags Eftermiddag blev Folkehøjskolen i Høng indviet i Overværelse af henved 500 Mennesker. Højskolen og de fleste Gaarde i Byen havde Flagene hejst. Skolen var af unge Piger fra Finderup Sogn smykket med Grønt og Blomsterkranse. Sognets Præst, Pastor Jensen fra Finderup, indviede Skolen til sin Bestemmelse, idet han lagde Forsamlingen Vigtigheden af Oplysningens Fremme paa Sinde og nedbad Guds Velsignelse over den, saa at der i denne Skole altid maatte arbejde Lærere med Liv og Aand og Lærlinge med aabne Ører og velvillige Hjerter.

Saa talte Pastor Budtz, Havrebjerg, der glædede sig over at være til Stede ved denne Lejlighed, hvor en Folkehøjskole blev indviet. Han mindede Lærerne om, at Folkesangen og vore gamle Folkesagn først og fremmest maatte anvendes ved en saadan Skole, hvis den ikke vilde forfejle sin Bestemmelse: at vække Liv og Lyst til alt godt, ædelt og stort.

Efter at endnu Pastor Fejlberg fra Kirke Helsinge havde talt, fik Højskoleforstander Rotwitt Ordet. Han betegnede det som Lærernes Op-

gave paa Højskolen at aabne de unges Øjne og Hjerter for alt, hvad der er dansk, for Folkeaanden, som den lever i Modersmaal, Sagn og Sang. Saadanne Folkehøjskoler gav efter hans Overbevisning de smukkeste og bedste Frugter, Folkefriheden har bragt os. Med Glæde saa han derfor den ene Folkehøjskole efter den anden rejse sig og udvikle en bestandig større Virksomhed trods al den Modstand, Haan og Spot, hvormed mange saa ofte havde mødt disse Skoler. Han vilde haabe, at enhver Højskole, hvis Formaal er at virke i dansk folkelig Retning, maatte lige over for Modstanderne blive som den lille Bølge, der saa længe skyller mod den haarde Klippes Fod, saa denne til sidst underhules og styrter i Havet.

Endelig sluttede Pastor Schepelern fra Kirke Hyllinge Festen, der havde varet i 3 Timer. Ind imellem Talerne var der blevet afsunget følgende Sange: »I Jesu Navn bør al vor Gerning ske«, »Fædreneland ved den bølgende Strand«, »Hvad Solskin er for den sorte Muld« og »Er Lyset for de lærde blot?«. — Efter et kort Ophold samledes man til et Festmaaltid paa Høng Kro, hvor Sang og Tale afløste hinanden.

Saaledes forløb Indvielsen af den nyopførte Højskole i Høng By. Næste Morgen begyndte Skolen sin daglige Gerning med de indmeldte Elever. Der havde meldt sig 38 til dette Halvaars Undervisning, der sluttede den 1. Maj. Rotwitt styrede Skolen indtil Foraaret 1872, da han forlod Høng Højskole, 52 Aar gammel.

Som Folketingsmand havde Rotwitt i 1865 stemt for Junigrundlovens Bevarelse. Og i Juni 1870 var han med til at oprette Folkepartiet »Det forenede Venstre«. 1871 var det ham og Tauber m. fl., der i Folketinget stillede Forslag om, at et Skoledistrikts Beboere skulde have Indstillingsret og Afskedigelsesret over for Læreren i den offentlige Børneskole. — Rotwitt faldt ved Valget 20. Sept. 1872 og forsøgte ikke senere at blive valgt paa ny. Derimod var han 20 Aar senere, den 20. April 1892, ordførende

Stiller for sin gamle Ven Tauber (fhv. Redaktør af »Sorø Amtstidende«), da denne for sidste Gang stillede sig som Folketingskandidat og blev valgt i Ruds Vedby-Kredsen.

Det var Rotwitts Fejl, at han havde saa stærkt fastholdt at være baade Folketingsmand og Højskoleforstander samtidig ved 2 Højskoler (Uldum i Jylland og Høng paa Sjælland). Han kunde ikke være alle 3 Steder paa en Gang. Efter 1872, da han mistede sit Folketingsmandat og sine 2 Højskoleforstanderpladser, oprettede han en ny Højskole i Sjørslev i Nærheden af Viborg, hvor han virkede indtil 1877. Derefter flyttede han til Gørlev i Vestsjælland, hvor han sammen med sin trofaste Hustru oprettede en lille Børneskole, alt mens han fordybede sig i sit Livs mange Minder og nedskrev mange af disse.

E. M. Rotwitt døde Natten mellem den 28. og 29. Juli 1894 i København efter en Operation paa Kommunehospitalet. Ved hans Jordefærd i Slagelse den 4. August talte Pastor Brøndsted over de Ord i Davids Salme: »Dersom Herren ikke bygger Huset, da arbejder de forgæves, som bygger derpaa!« — de samme Ord, som en venligsindet gammel Provst havde brugt som Tekst for en lille Tale, da han paa Embeds Vegne havde overværet en Undervisningstime hos Rotwitt paa Uldum Højskole. Rotwitt havde ogsaa været en varm Tilhænger af Trosfrihed og politisk Frihed. Og selv om man synes, han tog sig for mange offentlige Hverv paa, var Drivfjederen her dog ogsaa den at gavne sit Land og Folk. Men hans Arbejde i Højskolen blev sikkert hæmmet ved disse mange Tillidshverv. »Der er sagt om Rotwitt,« sagde Pastor Brøndsted, »at han næppe efterlader sig en eneste Uven. Det er en stor Lov, især for en offentlig Personlighed; men Rotwitt var af dem, der kunde sætte Sagen over Personen, selv om Meningsudvekslingen kunde være varm; han bar intet Nag«. — Da Rotwitt laa paa sit Dødsleje og havde mange Smerter i Halsen, sang han med sin syge Stemme »Hil dig, Frelser og

Forsoner«, mens han modtog Nadverbordets Brød og Vin. Det største, der kan siges ved denne Mands Grav — sagde Præsten — er, at han gik bort i Troen paa sin Frelser.

Følgende Brev til E. M. Rotwitt, skrevet af Formanden for »Aktieselskabet Høng Højskole«, den støtte og kloge Gaardmand Hans Hansen, Høng, giver os et Indblik i Høng Højskoles Forhold i Begyndelsen af Aaret 1871, da Anders Jørgensen fra Hindholm Højskole havde nogen Udsigt til at kunne blive Rotwitts Afløser i Høng.

Høng, den 6. Februar 1871.

Kære Hr. Rotwitt!

Deres ærede Skrivelse af 4. ds. har jeg med Glæde bekommet og ser deraf, at hvor gerne De end vilde, har det ikke været Dem muligt at komme til Høng i Gaar. Her var en Del Mænd fra Kirke Helsinge og Dalby hos mig, før Mødet begyndte; de blev, som man siger, lidt lange i Ansigterne, da jeg fortalte og gjorde dem bekendt med, at De ikke kunde komme til Mødet. Men da jeg saa fortalte dem, af hvilken Grund De ikke kunde komme til Mødet, saa billigede de det fuldkomment, at De som tro Venstremand ikke kunde forsvare at forlade Rigsdagen i et saa alvorligt Øjeblik, som det saa ud til at ville blive om Mandagen.

Her havde vi (paa Højskolen) et rigtigt rart Møde, dog ikke stærkt besøgt, hvilket vi heller ikke havde eller kunne vente, eftersom det var et forrygende Snevejr hele Dagen og er det ligedan i Dag. Men jeg tror, at de, som var tilstede, var godt tilfreds. Pastor Budtz fra Havrebjerg var mødt, hvor daarligt end Vejret var. Han fortalte os et Par dejlige Historier, hvor han brugte som Tekst: »Lidt kan fornøje Børn«. Lærer Sommer her ved Skolen gav os ligeledes et Par rare Fortællinger; alle disse Fortællinger indlededes som sædvanlig med en Sang. Sluttelig gav Lærer Sommer de mødende at forstaa, at næste Møde vil blive afholdt den 11. Marts Kl. 6 Aften. Dernæst foreslog Lærer Sommer en Sang at slutte med, som jeg endnu ikke før har hørt lyde paa Højskolen. Den gjorde et mageløst godt Indtryk paa mig og — jeg tror — paa alle Tilhørerne og ligeledes paa Pastor Budtz, for saa vidt jeg kunde skønne; han rejste sig nemlig meget hurtigt og begærede en Sangbog, og lod sin Stemme lyde kraftig og med et Ansigt, som straalede af Glæde.

Deres gode Kone*) besøgte jeg Tirsdag Aften forud for Mødet. Hun havde da allerede faaet Deres Brev, som sagde til hende, at De ikke kom hjem til Mødet — jeg kan ikke sige andet, end at hun fandt sig godt i dette, at De ikke kom, endskønt, som De jo nok ved, hun havde været gladere ved at se Dem hjemme end at nøjes med et Brev. Men hun indsaa og vidste det godt, at der kan komme saa stærke Hindringer saavel for Dem som for os alle, som man ikke kan springe over, naar man vil.

Sluttelig være De hilset fra mig og Familie.

Venskabeligst

Hans Hansen.

Da Anders Jørgensen som ung Mand paa Hindholm og Holsteinsminde havde været der i flere Aar, fra 1858 til 1871, skrev han følgende to Breve til Forstander Rotwitt i Høng:

F. T. Ørslev ved Slagelse, den 4. Aug. 1871.

Hr. Højskoleforstander Rotwitt!

Da det er bleven mig berettet, at De, kære Hr. Rotwitt, paa Grund af overlæsset Arbejde er tilbøjelig til at fratræde Skolen i Høng, saa tillader jeg mig herved at forespørge, om dette forholder sig saaledes, og dernæst, om De i saa Fald kunde og vilde antage mig som Deres Efterfølger i denne Livsgerning? For at jeg ikke skal staa for Dem som aldeles ukendt, tillader jeg mig at erindre om den Lærer fra Holsteinsminde-Hindholm, som ifjor besøgte Høng Højskole i Sommerferiens Begyndelse, og som De med Gæstfrihed modtog, bespiste, viste omkring og derefter fulgte saa langt paa Vej ad Tissø til. Jeg er denne Lærer og aflægger en hjertelig Tak for al Deres forekommende Venlighed.

*) Rotwitt var i sin Høngtid bleven gift med Frøken Jakobbine Wiuf, der var Datter af en Planteskoleejer i Nordsjælland. Hun var født 11. September 1845, altsaa 25 Aar yngre end Rotwitt, hvem hun kom til at overleve i 36 Aar. De havde ingen Børn. Som Enke boede hun først nogle Aar i Slagelse, indtil hun i Begyndelsen af det ny Aarhundrede blev gift m. Rentier Jørgen Ludvigsen, en forhenværende Gaardejer i Høng, der var paa samme Alder som hende, og stærkt interesseret i aandelige Spørgsmaal, ogsaa ligesom hende. Senere flyttede de til Høng, hvor de boede i en Villa, indtil hun døde den 4. December 1929, 84 Aar gl. Hun blev begravet paa Slagelse Kirkegaard. Hun kunde lige til sin sidste Stund med stor Oplagthed fortælle om sin Mands Højskoletid i Høng, og hun var utrættelig i at sy og tilvirke rene Mesterværker af Haandarbejde, som hun glædede mange med.

Hvorvel jeg kun den ene Gang har haft den Fornøjelse personing at tale med Dem, saa tror jeg dog, at vi opfatter Folkehøjskolens Opgave saa overensstemmende, at Skolen i Høng — saafremt den mulig kommer under min Ledelse — hovedsagelig vil komme til at gaa i samme Spor som under Deres Ledelse.

Endnu skylder jeg dog at tilføje, at selv om De muligvis gaar ind paa mit Forslag, saa vil jeg dog vanskelig kunne overtage Skolen før Maj 1872 ... Resten af denne Sommer agter jeg nemlig at benytte til et Kursus i København, og for Vinterens Vedkommende har jeg givet Løfte om at komme tilbage til Hindholm.

I Forventning om et Par Linier til Svar samt i gunstigste Tilfælde de nærmere Bestemmelser for Aftrædelsen m. m. er jeg

Deres i Virksomhed forbundne

Anders Jørgensen.

Til Hr. Forstander Rotwitt,
Folkehøjskolen i Uldum
ved Vejle.

Hindholm, den 20. Marts 1872.

Kære Hr. Rotwitt!

Tak for Deres venlige Skrivelse af 1. ds. — Har jeg forstaaet Dem ret, saa tør vel Sagen nu anses for ordnet saaledes, at jeg overtager Deres Plads som Forstander for Skolen fra Maj, uden at der er mere at bemærke. — Vil og kan De derfor gennem Offentligheden — nu da mine Bekendtgørelser alt har været i flere Blade — faa dette omtalt som en Forandring, der er sket ved en mindelig Overenskomst imellem os, saa er jeg Dem naturligvis taknemlig herfor. —

At jeg staar uden for den omhandlede »Misforstaaelse«, kære Rr. Rotvitt, vil De forstaa deraf, at jeg i Julen erholdt Bestyrelsesmedlemmernes Løfte om, at disse skulde afgøre alt Mellemværendet med Dem angaaende Deres Fratræden —, saaledes at jeg ingen Forpligtelser fik at opfylde eller Krav at udrede uden for selve Skolen og dens Virksomhed.

— — Endnu tilbagestaar Deres paa Skolen beroende Ejendele, hvorom jeg gerne ønsker snarlig Underretning, da jeg ellers anskaffer det fornødne Apparat ad andre Veje for at kunne begynde Skolevirksomheden den 10. Maj.

Jeg ved, at De elsker Skolen og dens gode Fremgang, og jeg tror, at De fremdeles vil virke derfor — hvad jeg og ret inderlig vil bede Dem om.

Med en venlig Hilsen til Dem og Deres kære Kone fra min Fæstemø og mig.

Deres hengivne

Anders Jørgensen.

1872 blev Høng Højskole saa overtaget af Anders Jørgensen, der var 33 Aar gl., og som Husmandssøn fra Fyn var saa optaget af at faa en Skole. Han overtog Skolen i Maj og var den første, der paa denne Skole havde et Pigehold. Der var kun 6 Piger i Sommerholdet 1872. Derimod havde han i Vinterholdet 1872—73 29 Karle. Højskolen havde i Rotwitts 8 Aar (1864—72) 197 Elever paa Høng Højskole, medens Anders Jørgensen i sin Høng-Tid fra Maj 1872 til 1914 havde et samlet Elevtal paa i alt 5293. I Vinteren 1898—99 havde Anders Jørgensen for første Gang 101 Elever paa Høng Højskole.

I Sommeren 1866 læste Anders Jørgensen i en Slagelse-Avis nede paa Hindholm, at der blev bygget en Højskole i Høng By. Underligt nok faldt da den Tanke ham paa Sinde: »Der skulde Du have fat! — Men jeg talte ikke med nogen herom, det var Tanker, jeg holdt for mig selv«. Saaledes har A. Jørgensen selv fortalt.

Saa døde hans gamle Forstander paa Hindholm, A. Stephansen, i Marts 1870. Og da A. Jørgensen samme Aar blev forlovet, følte han Trang til at sætte Foden under eget Bord et eller andet Sted, helst ved en Højskole. I August samme Aar var han paa Rejse til Refsnæs kommen igennem Høng By; da faldt det ham ind: »Du skulde dog have gaaet ind og set Højskolen«. Han gik da tilbage og ind paa Højskolen, hvor han traf Rotwitt og hans Hustru samt en ung Kvinde til ved Formiddags-Kaffebordet, hvortil han ogsaa blev indbudt. Og efter at Kaffen var drukket, viste Forstander Rotwitt ham rundt paa Skolen fra Loft til Kælder. Og mens de gik der, faldt Tanken atter ind hos Anders Jørgensen: »Her skal Du have fat!« Men heller ikke denne Gang talte han med nogen herom.

Men Aaret efter, i 1871, henledte hans tilkommende Svigerfader, gamle Christen Christensen i Ørslev, hans Opmærksomhed paa, at Rotwitt tænkte paa at forlade

Høng Højskole. Og Svigerfaderen føjede til: »Der skulde Du se at faa fat!« Og Jørgensen fik det gode Raad at sætte sig i Forbindelse med Gaardejer Hans Hansen i Høng, hvem han saa besøgte, som han har nævnt i et af sine Breve, der er aftrykt her i denne Afhandling. Der blev i Anledning af Forstanderskiftet paa Høng Højskole i 1872 vekslet mange Breve imellem Bestyrelsen for Høng Højskole og dennes to Forstandere, Rottwitt og A. Jørgensen, der hver havde sit Tidsrum i dette Aar, da den første rejste, og den anden kom.

Da jeg den 2. November 1886 første Gang kom til Høng Højskole, hvor jeg den Vinter skulde være And. Jørgensens Elev, mærkede vi unge det snart paa saa mange Maader, at Høng Højskole da for Anders Jørgensen og hans Hjælpere stod i Fremgangens Tegn. Hvor var han glad og taknemlig, naar han i Skoletimer eller ved andre Lejligheder drog en Sammenligning mellem før og nu og glimtvis mindede om de trange og usikre Kaar, han selv havde haft i den første halve Snes Aar efter 1872, da han afløste Rotwitt som Forstander og kom til Høng, hvor det til Tider kunde se ud, som om hans Skolegerning skulde mislykkes. Nu var det blevet helt anderledes. Nu følte han ligesom fast Grund under Fødderne. Og det skulde Gud have Takken og Æren for. Den 3. November, da Jørgensen og hans gode Medarbejder Emil Dam talte ved Aabningsmødet i den samme Skolestue, hvor Skolens Indvielse var foregaaet i 1866, mindede Anders Jørgensen os først om, at det nu var 20 Aar siden, Høng Højskole begyndte sin Virksomhed her. Det kunde vi ogsaa selv læse os til ved at se Indskriften »Høng Højskole 1866« over den daværende Indgangsdør til Skolen. Men hvor var det meget, Jørgensen i sin lyse Velkomsttale fik sagt os, hvor vi

ligesom fik et historisk Tilbageblik, saa vi anede noget af den Kamp, der var gaaet for sig — i denne Højskoles Tilværelse, inden Aaret 1866 blev naaet. Og da han efter at have talt om Højskolens Opgaver sluttede med at sige, at saa mange Karle, som der nu var indmeldt til denne Vinter (1886—87), havde der aldrig før været noget Halvaar paa Høng Højskole, da forstod vi Elever, at Anders Jørgensen oplevede en stor Stund, en af hans bedste Dage.

Det blev ogsaa en god Vinter for os Unge. Jørgensen og hans prægtige Hustru, Marie, havde den Vinter fuldt op at gøre med mange Ting, der, ude som inde, skulde varetages med Omhu og Kærlighed, hvis det hele Værk skulde lykkes. De sparede sig ikke i nogen Maade.

Gid den gamle Høng Højskole under sin ny Form som H u s m a n d s s k o l e (paabegyndt i 1925) altid maa have en lys og lykkelig Arbejdstid under Fremgangens Tegn og være i bedste Forstand noget af et Foryngelsens Kildevæld for de Elever, der møder og gaar ind under dens Tag!

J. P. J.